

WWW.IMMIGVANHEUGTEN.NL

BACKGROUND 2001-09

NA DE TALIBAN BEGINNEN DE
PROBLEMEN PAS

OLIVIER IMMIG

2001

NA DE TALIBAN BEGINNEN DE PROBLEMEN PAS

Steeds vaker wordt gesteld dat niet alleen Osama bin Laden zou moeten worden uitgeschakeld, maar met hem ook het Talibanbewind in Afghanistan. De vraag die dan rijst is: wie moet het land gaan besturen? Eenvoudige antwoorden zijn er niet, meent Olivier Immig.

WIE zou Afghanistan moeten gaan regeren als het Talibanbewind is verdwenen? De vraag wie de macht toekomt staat eigenlijk al sinds 1973, toen de behoudende koning Zahir Sjah door zijn hervormingsgezinde neef Daoed het land uit werd gejaagd, centraal in Afghanistan. Aangezien vele regeringen en 'denktanks' in dit verband overuren maken, kunnen we kiezen uit een riant aantal mogelijkheden.

Ten eerste: de regering-Bush kwam vrij snel na de aanslagen met het idee een Afghaanse overgangsregering te installeren onder toezicht van de VN. Zo'n regering moet dan het land voorbereiden op algemene verkiezingen. Dit is een al jaren levende wens in Washington, die echter al lang en breed door de feiten zou moeten zijn achterhaald. Om maar enkele obstakels te noemen: wie legt de Afghaanse bevolking uit dat zij zelf iemand kunnen kiezen die het land gaat leiden? Dat, naar een grove schatting, 70 procent van alle Afghanen analfabeet is helpt daarbij niet. En nog belangrijker: wie zal tegen de ongeveer tien miljoen Pasjtoenen, zo'n 40 procent van de totale Afghaanse bevolking - en tot op heden redelijk tevreden met het Talibanbewind! - gaan zeggen dat ook Tadzjiekse, Oezbeken en Hezara's, de laatste groep bestaat uit afvallige sji'ieten, mogen gaan meebepalen wie het land bestuurt?

Vrijwel alle nationale leiders van het land die dat sinds 1973 hebben geprobeerd, zijn inmiddels overleden, en de meesten van hen zeer voortijdig: Daoed, Taraki, Amin, Karmal, Nadjibullah, en anderhalve week geleden ook de legendarische Massoed, de 'leeuw van de Pansjirvallei'. Alleen van oud-koning Zahir Sjah, sinds 1973 in ballingschap levend in Rome, en de Tadzjiekse politieke leider Burhanuddin Rabbani, vernemen wij regelmatig tekenen van leven.

Ook allerlei machtige groeperingen in Pakistan zijn gekant tegen een brede, nationale Afghaanse regering. Ik noem hier slechts de ISI, de geheime dienst van het Pakistaanse leger, de Pakistaanse transporteurs die Afghanistan gebruiken voor het vervoer van de wonderlijkste goederen naar ondermeer de republieken in Centraal-Azië, maar ook vele van de 140 miljoen Pakistani die, om welke reden ook (bloedverwantschap, religieuze banden), niet wensen in te stemmen met een Afghaans landsbestuur waarbinnen de Pasjtoenen geen overheersende positie

hebben. Voor alle duidelijkheid: de etnische minderheden van Afghanistan vormen met elkaar een meerderheid van de bevolking.

De tweede mogelijkheid is het honoreren van de wens van de Noordelijke Alliantie, die de Pasjtoense oud-koning Zahir Sjah, inmiddels 86 jaar maar ten volle bereid, naar Afghanistan wil laten terugkeren om daar een voorlopige regering te leiden. Vervolgens moet er een 'loyah jirgah' worden gehouden, een soort grote nationale vergadering, die bepaalt wat voor landsbestuur er moet komen. Ook de VS en de VN zouden een dergelijke stap toejuichen.

Positief aan dit voorstel is in elk geval dat de leiders van de Noordelijke Alliantie terdege beseffen dat een lid van een etnische minderheid niet eenvoudig tot nationaal leider van het land zal worden gekozen. Wie zou dat moeten zijn? Een Afghaanse balling van onbesproken gedrag bijvoorbeeld, maar die bijgevolg ook niemand in Afghanistan aanspreekt? De laatste die deze weinig benijdenswaardige positie innam was Rabbani, van 1992 tot september 1996. Een ander probleem met dit plan is dat het lokale guerrillacommandanten veel speelruimte geeft om weer voor zichzelf te beginnen. Met andere woorden, opnieuw dreigt er dan een grote versplintering van de Afghaanse samenleving. Het prettige aan de situatie in Afghanistan vóór 11 september was nou juist dat de scheidlijnen zo duidelijk lagen: de Taliban heersen over het overgrote deel van Afghanistan, en de resterende oppositie wordt langzaam maar zeker de nek omgedraaid.

Het derde scenario stamt uit Pakistan, maar zou kunnen rekenen op instemming van Washington. Regeringskringen in Pakistan tonen zich steeds ondubbelzinniger voorstander van een gematigd Talibanbewind. Zij zien al enige tijd de interne tegenstellingen binnen de Talibangelederen groeien, en speculeren erop dat een gematigde groepering Pasjtoense mullahs de huidige onbuigzame leiders zou kunnen vervangen.

Ook aan deze wens kleven praktische bezwaren. Al in oktober 1999 heeft mullah Omar een aantal gematigde Talibanvoormannen vervangen door haviken, zeg maar de vrienden van Bin Laden. Zij zitten ogenschijnlijk vast in het zadel, en lijken absoluut niet van plan het veld te ruimen. Ten slotte wordt al sinds augustus 1998 door Amerika gevraagd om uitlevering van Bin Laden. Bovendien: om gematigden, als die zich al enigszins hebben georganiseerd, aan de macht te helpen, moet hoe dan ook de huidige groep machthebbers worden weggejaagd. En dat klinkt veel eenvoudiger dan het zal zijn. Een interne coup? Een Amerikaanse aanval? En wat zou de Noordelijke Alliantie hiervan vinden? Met dit onzalige plan willen de Pakistani op de eerste plaats voorkomen dat anderen dan zij meer invloed in Afghanistan zouden verwerven, waardoor de Pakistaanse strategisch-militaire, maar ook economische belangen zouden worden geschaad.

Het vierde plan bestaat uit een combinatie van de drie vorige scenario's. Uitgangspunt is dat zowel Bin Laden als de huidige Talibanmachthebbers op de een of andere manier worden verwijderd, maar zonder buitenlands militair ingrijpen. Vervolgens moet Afghanistan een aantal jaren onder rechtstreeks VN-bestuur worden geplaatst, als een soort internationaal mandaatgebied. In die tijd moet de Afghaanse bevolking worden bijgebracht wat de fraaie termen 'democratie' en 'vrije verkiezingen' in de praktijk betekenen.

Bijna alle landen en partijen zouden in een dergelijk plan wel iets van hun gading kunnen vinden. En vermoedelijk is het gros van de Afghanen, eenmaal bekomen van de schrik, meer dan bereid zichzelf tot 'democraat' te bombarderen als daardoor de binnenlandse strijd wordt beëindigd. Het grote nadeel van dit plan schuilt in het gevaar dat de buurlanden en allerlei groeperingen daarbinnen er meer uit zullen willen halen (regionale invloed, drugs, wapens, bondgenoten, mooie posities) dan er voorhanden is.

Mocht Bin Laden een dezer dagen worden opgepakt dan ontstaat er een geheel andere situatie. De vraag zal dan luiden: verjagen wij, dat wil zeggen Amerika en zijn bondgenoten, alsnog het Taliban-bewind, of moet het vuile werk weer als vanouds worden opgeknapt door de binnenlandse oppositie, maar nu met steun van Rusland en Amerika?

De regering-Bush heeft al herhaaldelijk gezworen alle toevluchtsoorden van internationale terroristen te zullen uitroken. De brede internationale coalitie die nu is opgebouwd, zal bij een directe Amerikaanse aanval op Afghanistan ná de arrestatie van Bin Laden in elk geval onder grote spanning komen te staan.

Olivier Immig

Amsterdam, 30 september 2001

Op de website geplaatst: juni 2009

Eerder gepubliceerd als:

Olivier Immig, "Na de Taliban beginnen de problemen pas", in:

De Volkskrant 1 oktober 2001, OPINIE